

**PESA INTERNATIONAL JOURNAL
OF
SOCIAL STUDIES**

**PESA ULUSLARARASI
SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ**

December 2017, Vol:3, Issue:4 Aralık 2017, Cilt:3, Sayı 4
e-ISSN: 2149-8385 p-ISSN: 2528-9950
journal homepage: www.sosyalarastirmalar.org

**Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarına Yönelik Bir
Araştırma***

**Research on Environmental Attitudes of Political Science and Public
Administration Students**

İlhan TURAN

Doç. Dr. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, ilhan.turan@erdogan.edu.tr

Hakan TURAN

Yrd. Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü hakanturan@hitit.edu.tr

<https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2017.3.4.19>

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Makale Geçmişi:

Geliş 1 Ekim 2017
Kabul 2 Kasım 2017

Anahtar Kelimeler:

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi,
Çevre, Tutum, Öğrenci.

© 2017 PESA Tüm hakları saklıdır

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerini ilgilendiren önemli konulardan birisi de çevre sorunlarıdır. Çoğu kez bu öğrenciler resmi ya da gayri resmi olarak çözümün bir parçası olacaklardır. Mezuniyetten sonra önemli bir kısmının çeşitli (kamu/özel) kurumlarda etkin görev alacaklarından dolayı nasıl bir çevresel düşünce tarzında görev yapacaklarını anlamak için öğrencilerin çevreye karşı tutumlarını görmekte önemli faydalar bulunmaktadır. Bu nedenle, araştırmada siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin çevre anlayışları çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak "Çevresel Paradigma Ölçeği" kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 Akademik yılı Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları diğer bulgularla karşılaştırılmıştır. Çevre eğitimi alan öğrencilerin belirgin bir şekilde insan merkezli çevresel yaklaşımları benimsedikleri görülmüştür. Öğrencilerin çevre ile ilgili duyarlılığını geliştirmek için okul içindeki toplulukların devamı sağlanmalı, çevresel duyarlılıkların artırılması için çevre eğitimine önem verilmeli ve konu ile ilgili uzak araştırmalar yapılmalıdır.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:

Received 1 Oct 2017
Accepted 2 Nov 2017

Keywords:

Political Science and Public
Administration, Environment, Attitude,
Student.

Environmental issues are one of the important issues that interest students in Political Science and Public Administration. Often these students will be formally or informally part of resolution. After graduation a considerable portion of them will have an effective role in various institutions, and there is considerable benefit in seeing how these students are attending to the environment in order to understand how they will function in an environmental mind-set. For this reason, in this study, environmental perceptions of political science and public administration students were examined according to various variables. "Environmental Paradigma Scale" was used as data collection tool. The study group of this research is Hitit University Faculty of Economic and Administrative Sciences Political Science and Public Administration students in the academic year 2016-2017. The results of the study were compared to other findings. It has been observed that students having environmental education have clearly embraced human-centered environmental approaches. In order to improve the environmental awareness of the students, the communities within the school should be maintained, environmental education

* Bu çalışmanın taslak biçimi Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresinde (ICPESS, 10-11 Kasım 2017, Ankara) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

should be given importance to increase the environmental sensitivities. Also remote researches related to the subject should be done.

GİRİŞ

Çevre sorunları insanlık için giderek bir tehdit oluşturmasından bu yana günümüz dünyasının en önemli sorunlarından biri haline almıştır. Bu nedenle çevreyi korumaya dönük eğitimi, tutumu da kapsayan her türlü çalışmalar bilim dünyasının dikkatini çekmektedir.

Bitkiler, hayvanlar ve biyosferin yaşayan organizmaları onların kendi çevresinden soyutlanamaz. Bütün canlı organizmaları, kendisi için gerekli yiyecek, içecek ve barınma gibi bütün ihtiyaçlarını çevresinden elde eder. Kısaca, hava, su ve dünya bütün canlı yaratıklar için önemlidir (Sahgal ve Sahgal, 2009, akt: Yalçınkaya, Karataş ve Talas, 2014). İnsanlar kendi faydaları için doğayı tahrip eder ve bir araç olarak çevreyi kullanır. Bununla birlikte insanı da kapsayan hiçbir canlının çevre olmaksızın yaşamasını sürdürmesi beklenemez (Yalçınkaya, Karataş ve Talas, 2014).

Ülkemizde çevre ile ilgili olarak yasal mevzuatımızda çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Anayasanın (1982) 56. Maddesi, “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir” derken Çevre Kanunu (1983), çevre ve çevre korumasına ilişkin şu tanımlara yer vermiştir. “çevre, canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam”, “çevre koruması, çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü” olarak ifade edilmiştir. 1982 Anayasası ve 1983 Çevre Kanunu açıkça çevre korumacılığında vatandaşlara ve devlete bir takım sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumlulukların yerine getirilmesinde insanların çevreye yönelik tutumlarının rolü oldukça önemlidir.

Son yıllarda, sanayinin gelişmesi ve kentleşme olgusuna bağlı olarak aşırı nüfus artışının yol açtığı çevresel problemler hem ulusal hem de uluslararası alanda yapılan toplantılar içerisinde zirvede yer almaya başlamıştır. Bilinçsizlik ve çevresel değerleri geri plana iten doğa üzerindeki insanların uygulamaları pek çok problemlere hatta insanlık açısından önü kolay kolay aşılamayacak çevresel felaketlere yol açmıştır (Talas ve Karataş, 2012; Meydan, Doğu ve Dinç, 2009). Bununla birlikte insanların çevreye vermiş oldukları zararlar tamamıyla önlebilmesi mümkün olmasa da azaltılabilir. Bu kapsamda kişilerin çevreye dönük tutumları ve eğitimi oldukça önemlidir.

Talas ve Karataş’a (2012) göre “çevreye yönelik tutumlar; çevre sorunlarından kaynaklanan korkular, kızgınlıklar, huzursuzluklar, değer yargıları ve çevre sorunlarının çözümüne hazır bulunuşluk gibi kişilerin çevreye yönelik olarak gösterdikleri olumlu veya olumsuz tavır ve düşüncelerin hepsini kapsamaktadır”.

Çevrede yönetilmesi gereken şey gerçekte çevre değil insan davranışı ve bu davranışların yol açtığı etkilerdir. Çünkü çevre hâlihazırda bir çevre öz dizgesine sahiptir. Bu çevre öz dizgesi insanlar tarafından bozulur. Böylelikle çevre yönetimini gerektiren temel unsuru insanlar oluşturmaktadır (Şengül, 1999).

Üniversite öğrencilerine dönük olarak çevre eğitiminde pek çok çalışma yapılmıştır (Keleş 2007, Yoldaş 2009, Keleş, Uzun ve Varnacı Uzun 2010, Çimen 2013, Öztürk 2013, Taştepe ve Aral 2014 vb). Bununla birlikte bu çalışmaların tamamında direkt ya da dolaylı olarak öğrencilerin çevresel tutumlarına vurgu yapılmıştır. Hatta uluslararası toplantılarda bile çevre eğitimine dikkat çekilirken bile bu özellik sürdürülmüştür (Aksoy ve Karatekin, 2011). Örneğin, Tiflis Bildirgesi’nde çevre eğitiminin temel amacı insanlara çevre sorunlarınınin çözümüne kavuşturmak için bilinç, bilgi, tutum ve beceri geliştirmek olarak belirlenmiştir (Ünal ve Dımişki, 1999). Çevresel tutumlar çevre hakkı bağlamında da ele alınmış ve çevre hakkı adına yapılan sınıflandırma da yeni çevresel tutum sınıflandırmasında olduğu gibi iki bölümde benzer şekilde sınıflandırılmıştır (Bilgili, 2015). Çevre hakkının tutumla ilişkilendirilerek

çevresel olgu ve olayları yansıtan sürece dahil edilmesi tutumun geldiği noktadaki yerini belirleme açısından önemli bir değer taşımaktadır.

Teknolojinin gelişmesi sonucunda dünya nimetleri bir yandan yararlanılmaya daha açık hale gelmiş, diğer taraftan ise ekosistemde varolan denge koşulları giderek bozulmaya başlamıştır. Bu durum, yoğunlukla insanların yol açtığı atık ve kirlenmelerin doğal sistem tarafından kendiliğinden temizlenememesi sorununu yaratmış ve böylece yine çözüm için de mutlak insan müdahalesini gerektiren yapısal bir sistemi zorunlu hale getirmiştir (Yılmaz, Bozkurt, Taşkın, 2005).

Araştırmanın amacı ve önemi: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerini ilgilendiren önemli konulardan birisi de çevre sorunlarıdır. Bölüm müfredatında çevre ile ilgili dersler yer almaktadır. Ayrıca bu bölüm öğrencilerinin önemli bir kesiminin kamu ve özel kuruluşlarda yetkili ya da yetkisiz olarak çeşitli görevlerde çalışacağı düşünüldüğünde, dahası bu öğrencilerin de bir insan olduğu göz önüne alındığında günümüzün en önemli sorunlarından biri olan çevre sorunlarından uzak kalması düşünülemeyecektir. Çoğu kez bu öğrenciler resmi ya da gayri resmi olarak çözümün bir parçası olacaklardır. Mezuniyetten sonra çeşitli kurumlarda bir takım etkin görevler alabilecek olmaları sebebiyle nasıl bir çevresel düşünce tarzında görev yapacaklarını anlamak için bu öğrencilerin çevreye karşı tutumlarını görmekte önemli faydalar bulunmaktadır.

Bu nedenle, bu çalışmada siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin çevre anlayışları çeşitli değişkenlere göre incelenecektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorular çalışmamızın alt sorularını oluşturmaktadır.

1. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümü öğrencilerinin cinsiyetlere göre çevreye yönelik tutumları arasında farklılık bulunmakta mıdır?
2. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümü öğrencilerinin çevre dersi alma durumlarına göre çevreye yönelik tutumları arasında farklılık bulunmakta mıdır?
3. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümü öğrencilerinin geldikleri yere göre çevreye yönelik tutumları arasında farklılık bulunmakta mıdır?
4. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümü öğrencilerinin çevre ya da çevreyi de içeren topluluklara üyelikleri onların çevresel tutumlarını ne ölçüde etkilemektedir?

1. Yöntem

Çalışmada, betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Kaptan (1998)'a göre betimsel araştırma; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışır.

1.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %53,6'sını kız öğrenciler, %46,4'ünü de erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %53,9'u birinci sınıf, %46,1'ini de 2.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Çeşitli Bilgiler

Kişisel Bilgiler		N	%
Cinsiyet	Kız	150	53,6
	Erkek	130	46,4
	Toplam	280	100,0
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	151	53,9
	2.Sınıf	129	46,1
	Toplam	280	100,0
Geldikleri Yerler	İl	187	66,8
	İlçe	66	23,6
	Köy yada kasaba	27	9,6
	Toplam	280	100,0
Çevre Eğitimi Dersi Alma Durumu	Dersi Alanlar	115	41.1
	Dersi Almayanlar	165	58.9
	Toplam	280	100,0

1.2. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada ilişkisel tarama yönteminden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek, Dunlap vd. (2000) tarafından geliştirilmiş olmakla birlikte, söz konusu ölçeğin Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması Işıldar (2008) ile Alınacak ve Koç (2009) gibi araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, kişisel bilgileri, (cinsiyet, sınıf, öğrenim türü, çevre eğitimi dersi alma durumu) içeren sorulara, ikinci bölümde ise çevresel tutum düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Çevresel tutuma ilişkin sorular doğa merkezli ve insan merkezli yaklaşımları ölçmeye imkân sağlamaktadır (Sever ve Yalçınkaya, 2012). Ölçekte çevresel tutumlara ilişkin olarak beşli likert tipinde onbeş adet soru bulunmaktadır.

Orjinal ölçekte ölçeğin güvenilirlik derecesi 0,83’tür (Teyfur, 2017). Bu araştırmada ise araştırmada Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,71 olup kabul edilen bir güvenilirlik derecesidir.

Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği’nin içeriğinde bulunan sorular genel olarak yeni ekolojik dünyanın etkin özellikleri, sosyal paradigmanın içeriğini, ve buna ek olarak, teknoloji ve çevrenin büyüme amaçlı kullanımına dönük olarak hazırlanmıştır (Aytaç ve Öngen 2012).

Veriler SPSS 20.0 (Statistical Program for Social Sciences) paket programı ile incelenmiştir. Verilerin yorumlanmasında t testi ve tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır.

2. Bulgular ve Yorum

Bu araştırmada ilk olarak siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin doğa merkezli ve insan merkezi yaklaşım düzeyleri ele alınmıştır. Ölçekteki sorular ölçeğin doğası gereği iki kategoride sınıflandırılarak (doğa merkezli ve insan merkezi yaklaşım) Tablo 2 ve Tablo 3’de verilmiştir. Işıldar (2008) ve Sever, Yalçınkaya (2012), ölçekten alınan yüksek puanlar doğa merkezli yaklaşımları ölçen soru grubunda, çevre bilincinin arttığını, buna karşılık insan-merkezci yaklaşımları ölçen sorularda, çevre bilincinin tam oluşmadığını gösterdiğini belirtmektedir. Burada doğa merkezli yaklaşımda yüksek puan, insan merkezli yaklaşımda ise düşük puan hedeflenmektedir. Tablo 2 ve 3 irdelendiğinde, görülmektedir ki siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin doğa merkezli yaklaşımı ölçen soruların ortalaması yüksek puanlı (4,08), insan merkezli yaklaşım ise 3.24 olmasına rağmen ortalamanın üstündedir.

Tablo 2: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerin İnsan Merkezli Maddelere İlişkin Tutumları

	Hiç katılmıyorum	Pek katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	medyan
1.İnsanların Doğayı Kendi İhtiyaçlarına Uygun Düzenleme Hakkı Vardır	28,6	27,5	10,0	22,9	11,1	2,6
2.İnsan Akli Bir Şekilde Çevre Sorunlarının Da Üstesinden Gelecektir.	6,4	11,4	22,5	33,9	25,7	3,6
3.Eğer Nasıl Geliştirebileceğimizi Bilirsek Dünyada Bol Miktarda Kaynak Mevcuttur.	0,4	2,1	7,1	34,6	55,7	4,4
4.Doğanın Dengesi Modern Sanayileşmiş Unsurların Etkileriyle Başa Çıkabilecek Kadar Güçlüdür	13,9	17,9	25,4	25,7	17,1	3,1
5.İnsanların Karşı Karşıya Olduğu Şu Meşhur Ekolojik Kriz Çok Fazla Abartılmaktadır	31,8	22,9	24,3	13,9	7,1	2,4
6.İnsanlar Doğanın Kendileri Dışında Kalan Kısımına Hükmetmek Üzere Yaratılmışlardır	21,8	20,4	23,6	22,9	11,4	2,8
7.İnsanlar Doğayı Kontrol Edebilmek İçin Onun Nasıl İşlediğine İlişkin Yeterli Bilgiyi Er Geç Öğreneceklerdir	2,5	8,2	21,1	38,2	30,0	3,8
Medyan Ortalaması	-	-	-	-	-	3,24

Tablo 3: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerin Doğa Merkezli Maddelere İlişkin Tutumları

	Hiç katılmıyorum	Pek katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	medyan
1.Dünyanın barındırabileceği insan sayısı üst sınırına yaklaşıyoruz.	3,2	13,9	16,1	34,6	32,1	3,7
2.İnsanlar doğa ile ters düştüğünde genellikle feci sonuçlar ortaya çıkar.	2,5	4,6	8,6	24,6	59,6	4,3
3.İnsanlar doğayı ciddi şekilde istismar etmektedir.	1,4	1,8	5,7	21,4	69,6	4,5
4.İnsanlar gibi bitkiler ve hayvanların da bu dünyada var olma hakları mevcuttur.	0,4	1,1	3,9	9,6	85,0	4,7
5.Özel yeteneklerimize rağmen biz insanlar halen doğanın kanunlarından tabiyiz.	3,6	8,6	17,5	32,5	37,9	3,9
6.Dünya çok sınırlı sayıda odası ve kaynakları olan bir uzay gemisine benzemektedir.	6,4	11,4	32,5	30,7	18,9	3,4
7.Doğanın dengesi çok kırılgandır ve kolayca bozulabilir.	3,2	9,6	14,3	30,7	42,1	3,9
8.Eğer işler şu an oldukları gibi devam ederse yakında büyük bir ekolojik felaketle karşılaşacağız.	3,2	3,2	9,3	25,7	58,6	4,3
Medyan Ortalaması	-	-	-	-	-	4,08

Araştırmada ikinci olarak, siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin çevresel tutumla cinsiyetleri arasında bir bağlantının olup olmadığı incelenmiştir. Tablo 4’de yer alan istatistiksel bilgilerden anlaşılacağı üzere insan merkezli yaklaşımda erkek ve kız öğrenciler arasında, anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(278)=-,26$ $p>0.05$). Buna karşılık doğa merkezli yaklaşımda az da olsa kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark analizlerden çıkmaktadır ($t(278)=-2,26$, $p<0.05$). Buradan söylenebilir ki kız öğrenciler doğa merkezli yaklaşım açısından erkek öğrencilere oranla daha yüksek bir tutuma sahiptir.

Tablo 4: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Cinsiyete Göre Farklılığı

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	P
İnsan Merkezli Yaklaşım	Kız	150	3,27	,62	278	-,26	,794
	Erkek	130	3,25	,65			
Doğa Merkezli Yaklaşım	Kız	150	4,21	,48	278	-2,16	,031
	Erkek	130	4,06	,60			

Alt amaçlara göre üzerinde durduğumuz bir diğer konu da siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin çevresel tutumlarına çevre dersi almalarının onları ne ölçüde etkilediği ile ilgilidir.

Bu ölçeğin özünde insan merkezli yaklaşımda puan düşüklüğünün doğa merkezli yaklaşımda ise puan yüksekliğinin çevreye olan tutumun olumlu olması açısından önemli olduğu belirtilmişti. İnsan Merkezli yaklaşımda çevre dersi alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Tablo 5). Çevre dersi alan öğrencilerin puanları almayanlara göre daha düşüktür ($t(278)=-3,52, p<0.01$). Doğa merkezli yaklaşımda da çevre dersi alan öğrencilerin almayan öğrenciler arasında da yine anlamlı ilişki var olup çevre dersi alan öğrencilerin doğa merkezli tutum puanı almayan öğrencilerden daha yüksektir ($t(278) =3,16, p<0.05$). Bu durum açıkça çevre eğitiminin siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinde yeri ve önemini ortaya koyması açısından önemlidir. Zira çevre dersi alan öğrenciler almayan öğrencilere oranla çevresel anlamda daha iyi bir tutum geliştirmektedir. Bir başka açıdan da siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin aldıkları çevre eğitimi onların çevresel tutum geliştirmelerini sağlamalarında etkili olmuştur denilebilir.

Tablo 5: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Çevre Dersi Alma Durumlarına Göre Farklılığı

Boyutlar		N	\bar{X}	S	sd	t	P
İnsan Merkezli Yaklaşım	Çevre Dersini Alma Durumları						
	Dersi Alanlar	115	3.11	,62	278	-3,52	,000
	Dersi Almayanlar	165	3.37	,62			
Doğa Merkezli Yaklaşım	Dersi Alanlar	115	4.26	,52	278	3,16	,002
	Almayanlar	165	4,05	,54			

Siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin çevresel tutumlarının çevre ya da çevreyi de kapsayan üniversite topluluklarına üye olma durumlarına göre farklılığı göz önüne alındığında ise, insan merkezli tutum yaklaşımında üye olanların lehine anlamlı bir fark az da olsa bulunmaktadır ($t(278)=-1,99, p<0.05$). Bununla birlikte doğa merkezli tutuma dönük üye olup-olmama konusunda anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t(278)=-,027 p>0.05$). Buradan toplulukların çevresel tutumları olumlu yönde geliştirmede yeterince etkili olmadıkları söylenebilir (Tablo 6).

Tablo 6: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Çevre ya da Çevreyi de İçeren Üniversite Topluluklarına Üye Olma Durumlarına Göre Farklılığı

Boyutlar	Sivil kuruluşa üye olma	N	\bar{X}	S	sd	t	P
İnsan Merkezli Yaklaşım	evet	36	3.07	,68	278	-1,99	,047
	hayır	244	3.29	,62			
Doğa Merkezli Yaklaşım	evet	36	4.14	,67	278	-,027	,979
	hayır	244	4,14	,52			

Son olarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerinin çevresel tutumlarının geldikleri yere göre farklılıkları ele alınmıştır. Bunun için de tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır (Tablo 7). Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre öğrencilerin geldikleri yer ile çevre tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (insan merkezli tutum $F=1.065 p>,05$ ve doğa merkezli tutum $F=2.683 p>,05$).

Tablo 7: Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Geldikleri Yere Göre Farklılığı

	Geldikleri yer	N	X	s	F	P
İnsan Merkezli Tutum	İl	187	3,24	,63	1,015	,364
	İlçe	66	3,35	,63		
	Köy ya da kasaba	27	3,17	,64		
Doğa Merkezli Tutum	İl	187	4,17	,52	2,683	,070
	İlçe	66	4,01	,60		
	İlçe köy ya da kasaba	27	4,25	,48		

SONUÇ

Siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin, mezun olduktan sonra çeşitli meslek gruplarının farklı kademelerinde kendilerine yer bulma ve toplumun hayat akışına yön verecek kararlar alabilecek konumlara gelme imkânları bulunmaktadır. Bu karar alıcılarının, çevre bilinci yüksek, çevresel değerleri içeren tutumlarını sergileyebilecek insanlardan meydana gelmesi insan ve toplumların geleceğini önemli ölçüde etkileyecektir. Konu bu kapsamda değerlendirildiğinde, toplumun bütün kesimlerinde yer bulabilecek bir potansiyele sahip bulunan siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin çevresel tutumlarının özelliklerinin bilinmesi önemli bir zorunluluk arz etmektedir.

Bugün çevre sorunlarının temelinde, insanların benimsediği hayat biçimi, onların değer yargıları ve tutumları önemli rol oynamaktadır (Yalçınkaya, Karataş ve Talas, 2014). Açıkçası insanların doğaya bakışlarının ve yargılarının değiştirilmesi gerekir ki bu da ancak eğitim yoluyla olur (Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden, 2007).

Bu araştırmada çevresel tutumlarda siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencileri arasında cinsiyet yönünden kısmen anlamlı bir fark bulunmuştur. İnsan temelli tutumlarda anlamlı bir fark bulunmazken doğa merkezli tutumda kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Sam, Sam ve Öngen (2010) ve Teyfur (2017) ise bu araştırma bulgusuna benzer bir şekilde insan merkezli yaklaşım boyut ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını; doğa merkezli boyutta ise kız öğrenciler lehine anlamlı bir farkın bulunduğunu ifade etmektedirler. Erol ve Gezer'in (2006) ve Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden, (2007) çalışmalarında kız öğrencilerin lehine anlamlı sonuç elde etmişlerdir. Fakat bu iki çalışma da çevre tutumu genel bir bakış olup tutumlar insan merkezli ve doğa merkezli biçiminde sınıflandırılmamıştır. Buna karşılık Sever ve Yalçınkaya (2012) öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu çalışmada kız ve erkek öğrencilerde her iki tutum kategorisinde de anlamlı bir fark olmadığını belirtmektedirler.

Bu araştırmanın diğer bir sonucu da çevre eğitimi alan öğrenci ile almayan öğrenci arasında belirgin bir farkın olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma, çevre dersi alan ve almayan öğrenciler arasındaki fark açısından Aydos ve Yağcı'nın (2015) yaptığı çalışma ile de benzerlik göstermiştir. Bununla birlikte Sever ve Yalçınkaya araştırmalarında (2012), çevreye yönelik tutumlarında çevre dersi alan ve almayanlar arasında öğretmen adayları arasında belirgin bir farkın olmamasını çevre dersinin niteliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. Araştırmamızda ise çevre dersi alan siyaset bilimi öğrencilerin çevre tutumlarının istenilen yönde belirgin bir farka sahiptir ki bu da çevre dersinin siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümündeki yerini açıkça koymaktadır.

Siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin geldikleri yerle çevre tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu özellik Yalçınkaya, Karataş ve Talas (2014) ile Kahyaoğlu, Daban ve Yangın (2008)'in çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

Siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin üniversitede çevre ya da çevreyi de kapsayan topluluklara üye olmalarının onların çevresel tutumlarına bir etkisi olmadığı bu araştırma ile

belirlenmiştir. Benzer bulgular, Yalçinkaya, Karataş ve Talas (2014) ve Oğuz, Çakıcı and Kavas (2010)'a ait çalışmalarda da yer almaktadır.

Çevre sorunlarının ortaya çıkmasında etkili olan insanların yine aynı şekilde bu sorunların giderilmesinde üzerlerine düşen ödev ve sorumlulukların neler olduğunu bilmesi gerekir (Çolakoğlu, 2010). Bu nedenle çevreye dönük tutumların geliştirilmesi eğitimle mümkün olabilmektedir. İyi bir çevre eğitimi, siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinde sorumluluklarını, haklarını hem siyasal hem de bir varlık olarak onların doğadaki yerini kavramasına vesile olacak, ayrıca çevresel bütün olgu ve olayları izlemesini sağlayacak, sağlıklı bir çevre oluşturulmasında hak ve yükümlülükler çerçevesinde hareket eden bir yaşam biçimini kendilerine ilke edineceklerdir.

Bu araştırmanın bulgularından aşağıdaki önerileri getirmek mümkündür:

1. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümünde çevre dersleri öğrencilerde çevreye karşı kişilerin bilinçlenmesinde etkili olmaktadır. Bu etkililik kesinlikle sürdürülmeli yani bu bölümde çevre derslerine verilen önem devam ettirilmelidir. Açık bir ifade ile siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin doğa merkezli çevresel yaklaşımları çevre eğitimi ile programlar uygulanarak daha da artırılabilir.
2. Bu kapsamda üniversitelerdeki toplulukların daha etkin olması sağlanabilir. Hatta onların çevresel değerlere dönük yapacağı projeler desteklenebilir. Bu toplulukların çevre, sivil toplum ve kamu kuruluşları ile bilgi paylaşımında bulunması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, B., Karatekin, K. (2011), "Farklı Programlardaki Lisans Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyuşsal Eğilimleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153).
- Alnaçık, Ü., Koç, F. (2009), "Yeni Çevresel Paradigma Ölçeği ile Üniversite Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi", Bölgesel Kalkınma Kongresi, Balıkesir Üniversitesi, 14-16 Kasım 2009, Balıkesir.
- Aydos, E. H., ve Yağcı, E. (2015), "Examination Of The Teacher Candidates' Environmental Attitudes Via NEP Scale In Terms Of Different Variables", *Journal of Education in Science, Environment and Health*, 1(1), 20-27.
- Aytaç, M., ve Öngen, B. (2012), "Doğrulamalı Faktör Analizi İle Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğinin Yapı Geçerliliğinin İncelenmesi", *İstatistikçiler Dergisi*, 5(1), 14-22.
- Bilgili, M. Y. (2015), "Anayasal Bir Hak Olarak Çevre Hakkı", *Journal of the Institute of Social Sciences Cankiri Karatekin University/Cankiri Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 563-584.
- Çevre Kanunu (1983), Resmi Gazete, www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060513-1.htm, 20.10.2017
- Çimen, O. (2013), *Dönüşümsel Öğrenme Modeline Dayalı Çevre Eğitiminin Biyoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Algılarına Etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çolakoğlu, E. (2010), "Haklar Söyleminde Çevre Eğitiminin Yeri Ve Türkiye'de Çevre Eğitiminin Anayasal Dayanakları", *TBB Dergisi*, 88, 151-171.

- Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A. G., ve Jones, R. E. (2000), "New trends in measuring environmental attitudes: measuring endorsement of the new ecological paradigm: a revised NEP scale", *Journal of social issues*, 56(3), 425-442.
- Erol, G. H. ve Gezer, K. (2006), "Prospective Of Elementary School Teachers' Attitudes Toward Environment And Environmental Problems, *International Journal of Environmental and Science Education*, 1(1), 65-77.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S., ve Özden, M. (2007), "İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları", *İlköğretim Online*, 6(3), 1-17.
- Işıldar, G. Y. (2008), "Meslek Yüksek Okulları Boyutunda" Çevre Eğitimi" Nin Çevreci Yaklaşımlar Ve Davranışlar Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi", *Journal of Turkish Educational Sciences, (Türk Eğitim Bilimleri Dergisi)*, 6(4), 759-778.
- Kahyaoğlu, M., Daban, Ş., ve Yangın, S. (2008), "İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Tutumları", *D.Ü., Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 42-52.
- Kaptan, S. (1998), *Bilimsel Arastırma Ve İstatistik Teknikleri*, Tekisik Web Ofset, Ankara.
- Keleş, Ö. (2007), *Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Çevre Eğitimi Aracı Olarak Ekolojik Ayak İzinin Uygulanması Ve Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Keleş, Ö., Uzun, N., ve Varnacı Uzun, F. (2010), "Öğretmen Adaylarının Çevre Bilinci, Çevresel Tutum, Düşünce Ve Davranışlarının Doğa Eğitimi Projesine Bağlı Değişimi Ve Kalıcılığının Değerlendirilmesi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 384-401.
- Meydan, A., Doğu, S., ve Dinç, M. (2009), Öğretmen adaylarının çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıkları. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 153-168.
- Oğuz, D., Çakci, I., ve Kavas, S. (2010), "Environmental Awareness of University Students in Ankara, Turkey", *African Journal of Agricultural Research*, 5 (19), 2629-2636
- Öztürk, E. (2013), *Uluslararası Bir Çevre Eğitimi Projesinin Fen Ve Teknoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Bilincine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sam, N., Sam, R., ve Öngen, K. B. (2010), "Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Yeni Çevresel Paradigma Ve Benlik Saygısı Ölçeği İle İncelenmesi", *Akademik Bakış Dergisi*, 21, 1-16.
- Sever, R., ve Yalçınkaya, E. (2012), Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevresel Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (26) 1-15.
- Şengül, M. (1999), "Yerel Düzeyde Çevre Yönetimi ve Belediyeler", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8. 91-102.
- Talas, M., ve Karataş, A. (2012), "Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Önemi: Niğde Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Örneği", *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4 (1), 107-124.
- Taştepe, T., ve Aral, N. (2014), Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Bilgi Ve Tutumlarının İncelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 142-153.
- TC Anayasası, Resmi Gazete, www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf, 20.10.2017.
- Teyfur, E. (2017), "Üniversite Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Görüşleri", *Iğdir University Journal of Social Sciences*, (11),73-87.
- Ünal, S. ve Dımışkı E. (1999), "Unesco-Unep Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye'de Ortaöğretim Çevre Eğitimi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16-17: 142 – 154.
- Yalçınkaya, E., Karataş, A., ve Talas, M. A "Study on the Environmental Attitudes of Candidate Teachers", *Mediterranean Journal of Humanities* mjh.akdeniz.edu.tr IV/1, 2014, 275-284.

- Yoldaş, C. (2009), *Çevre bilimi dersinin sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri, erişileri ve tutumlarına etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yılmaz, A., Bozkurt, Y., ve Taşkın, E. (2005), “Doğal kaynakların korunmasında çevre yönetiminin etkinliği”, *D.P.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 15-30